

פרוטוקול מס' 57

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
שהתקיימה ביום ד' א' בשבט תשל"א - 27.1.1971 בשעה 8.45.

נ כ ח ו :

חברי הועדה:
א. רזיאל-נאור - ס"ס היו"ר
ב. אליעד
ס. בן-פורת
ח. גרוסמן
א. ורדיגר
ש. לנין
ס. צ. נריה
ב. צ. קשת

מוזמנים:
מר שוחם - משרד החינוך והתרבות
מר י. מיוחס - משרד החינוך והתרבות
מר ישראלי - משרד החינוך והתרבות
מר גלבוע - משרד החינוך והתרבות

מר סירקיס - משרד הפנים
מר מ. לוי
מר ג. שרייבר - נציג איגוד העובדים
בחינוך המשלים
גב' סגל
מר י. גיל

מוכרת הועדה: ד. פלר

רשמה: ס. כהן

סדר-היום:
טיוטת המסקנות וההמלצות של ועדת החינוך והתרבות
בנושא: פתרון כולל ומזורז לבעיית התלמידים המתקשים
בהסתגלותם ללימודים בכיתה רגילה (הצעה לסדר-היום
של חה"כ ש. לוינ);

שאלות;

מעמדם של עובדי החינוך המשלים (הצעה לסדר היום של
חבר הכנסת ס. בן-פורת).

- 645 -

27.1.71

עיון בסיוטת המסקנות וההמלצות של ועדת החינוך בנושא:
פתרון כולל ופזורז לבעיית התלמידים המתקשים בהסתגלותם ללימודים
בכיתה רגילה (הצעה לסדר היום של חה"כ ש. לוין)

היו"ר א. רזיאל-נאור:

אני פותחת את הישיבה.

ג. אליעד:

אני מציע להוסיף למסקנות סעיף שיתייחס לענין ההורים, בדבר הסברה להורים, ארגון,

מגעים ושיתוף פעולה.

לגבי סעיף ב(3) - אני מבקש להבליט את

הנקודה שיש לעשות כל מאמץ כדי להשאיר את הילד במסגרת בית-הספר.

ש. לוין:

אני מציע לקבל את ההצעה של חבר הכנסת אליעד. בפרק ב', סעיף 3, נוסיף את המלים

"אשר תפעל בדרך כלל במסגרת בית-הספר ובתיאום אתו".

ובפרק ג' נוסיף סעיף על הסברה להורים.

מר שוחט:

בסעיף 1, בפסקה השניה, אני מבקש להוסיף בסוף את המלים: וסיכום ההצעות של הועדה

לטיפול בילדים קשי הסתגלות שנתמנתה על-ידי שר החינוך והתרבות.

היו"ר א. רזיאל-נאור:

בנוסח הסופי של המסקנות יוכנסו ההצעות והתיקונים שהוצעו כאן. אני מציעה שחברי

הועדה יראו את הנוסח הסופי לפני שהמסקנות יונחו על שולחן הכנסת.

ש א י ל ת ו ת

היו"ר א. רזיאל-נאור:

לאחרונה היו התפרעויות ותופעות מדאיגות למדי בקרב הנוער במקומות שונים בארץ. היתה

סידרת כתבות על הנעשה בנוה שרת בתל-אביב. מסתבר שמשוטטים שם נערים

עזובים במצב קשה למדי, ויש רגשי קנאה וטיפוח מלובים על-ידי כל מיני

גורמים. עכשיו יש תופעה דומה בירושלים. הדברים התפרסמו בעתונים,

והיה גם שידור ב"שידורי ישראל" על הנוער בשכונת מוסררה שהחליט

להתארגן ולצאת לפעולות, כביכול על רקע של קיפוח עדי. יש סוכרים

שהתופעה הזאת מלווה ומלוכה על-ידי גורמים חיצוניים. מסתובבים בקרבנו

בני נוער מחוץ-לארץ, בעיקר מאמריקה, מסוג ההיפיס, ונוצר גם איזה

הלך רוח שיש קיפוח כללי בעולם והנוער מוחה, ורק אצלנו לא, ולכן צריך

לעורר את הנוער הזה ולארגן אותו לפי הדוגמה של "הפנתרים השחורים".

הביטוי הזה הופיע בגוף השידור ובמאמרים, והוא הושמע מפי המרואיינים.

אחדים אפילו אמרו שהם מוכנים לנסוע לארצות-הברית וללמוד את השיטות,

כדי לארגן את הנוער כאן, אחרת לא ימצא פתרון לכל הבעיות. אחת

הטענות החמורות היתה שמצב יהודי ברית-המועצות עורר רעש גדול ותשומת

לב מרובה, רבים נחלצו ופעלו, ולעומת זאת אין איש פועל לטובת היהודים

שנמצאים בארצות ערב במצוקה רבה, וילידי עדות המזרח אין נותנים מה

שנותנים לאחרים. כלומר מישהו ניגן על המיתר הפוליטי הזה, הרגיש מאד,

רצו להכניס שריז פוליטי רציני מאד.

אני מבקשת את משרד החינוך למסור לועדה

את האינפורמציה שבידו בנושא זה, לאיזה מסקנות הוא מגיע ומה צריך

לעשות. ידוע שיש חבורות רחוב ויש נסיון לעשות אתן עבודה רצינית

מאד. משרד הסעד עוסק בזה. אבל זה איננו נושא רק של משרד הסעד.

משרד החינוך הוא שותף שבעי לנושא זה. אני מבקשת שהמשרד יספק לנו

את האינפורמציה הדרושה בענין זה.

ג. אליעד:

פנו אלי מגימנסיה "בית הפקיד" בחיפה.

זהו בית-ספר תיכון מקצועי, ובו כ-700

נערים ונערות, בעיקר נערות, ורובם בני עדות המזרח. לפי הידיעות

שבידי בית-ספר זה נמצא במבנה מצויין, יש בו מעבדות, תנאים טובים

ביותר. בבית-ספר זה לא הונהגה חשיבת הביניים, והם מתלוננים, כי

אז יקחו מהם את כיתה ט', ובית-הספר יתדלדל. היתה תלונה כאילו אין

מספיק בוגרי בית-הספר המצליחים בבחינות הבגרות. אני מבקש שנקבל

על כך אינפורמציה ממשרד החינוך והתרבות.

דרך אגב, בדיון על המוסדות להשכלה גבוהה אמר חבר הכנסת סנה ש-95% מילדי ישראל לומדים בבתי-ספר יסודיים לפי חוק חינוך חובה, רק 36% מהם מסיימים בית-ספר תיכון, אולם רק ל-17% מהם יש תעודת בקרות. אני מבקש שהדבר ייבדק, ושתינתן לנו אינפורמציה מדוייקת.

ב.צ. קשת:

במסגרת פעילותי בוועדה אחרת נתקלתי באנשי משרד החינוך בכל מיני מוסדות. הייתי מבקש שנקבל סקירה על פעילות משרד החינוך - א) במוסדות לעבריינים צעירים; ב) במוסדות למפגרים; ג) הפעילות הישירה של משרד החינוך למניעת עבריינות.

בסיורים שונים אני נתקל במורים שלמעשה אינם שייכים למסגרת בה הם עובדים. כלומר אם המסגרת שייכת למשרד הסעד, הם שייכים למשרד החינוך, ולעתים יש אי-הכנות בין שתי הרשויות האלה, בין המנהל שיש לו רקע של מחנך, ובין המחנכים.

א. ורדיגר:

שמעתי את הראיון ב"שידורי ישראל" עם ה"פנתרים השחורים". כך הם הציגו את עצמם. לפי דעתי הענין עצמו חמור מאד. אבל מה שחמור יותר הוא ששירות השידור, גוף הנמצא באחריותו של שר החינוך, נותן מקום ליוצאי דופן כאלה שאין ספק שמאחורים עומדים כוחות פוליטיים עוינים לישראל, מהארץ ומחוץ לארץ.

מר שוחט:

הם אמרו שהם קשורים ל"מצפן".

א. ורדיגר:

אין ספק שמאחורי הענין הזה עומד גוף שרוצה גם בדרך זו להרוס את היחסים בין יהודים ליהודים. הגשתי הצעה דחופה לסדר היום בענין זה, אך לצערי הרב נשיאות הכנסת החליטה לא להכיר בדחיפותה.

שירות השידור הוא שירות ממלכתי. שר החינוך אחראי לו. אילו חבר כנסת היה רוצה להופיע ב"שידורי ישראל" בצורה כלשהי, לא היה מקבל אלא דקות אחדות, ואילו הם דיברו זמן רב. היה גם איזה ראיון עם צלם עירום שירד מהארץ, ראיינו אותו במשך חצי שעה. צריך להיות פה איזה גבול. יש שם הפקרות, שאני מתחיל לחשוד שלאנשי המקצוע בשירות השידור יש איזה קשר עם חוגים מסויימים, אחרת אינני יכול להבין זאת. אני מבקש שנקיים על כך דיון, שכן אנחנו כמו ידנינו עוזרים לכל הכוחות העוינים האלה, על-ידי שירות ממלכתי.

היו"ר א. רוזיאל-נאור:

השאלות והדברים שהושמעו פה יועברו למשרד החינוך,

מעמדם של עובדי החינוך המשלים (הצעה לסדר היום של חבר הכנסת מ. בן-פורת)

היו"ר א. רוזיאל-נאור:

אנו עוברים לדיון בהצעה לסדר היום של חבר הכנסת בן-פורת שהועברה לוועדה, בנושא: מעמדם של עובדי החינוך המשלים.

מ. בן-פורת:

המדובר בארגון המקיף כ-4,200 - 4,500 עובדים בחינוך המשלים, מפעל שיש בו ברכה רבה לנוער ועושה רבות ברשויות המקומיות. המפעל כולו נישא בתקציב של כ-20 מיליון לירות, מהם 18 מיליון ניתנים על-ידי הרשויות המקומיות, ונקצת למעלה מ-2 מיליון על-ידי משרד החינוך והתרבות. העובדה שמרכז השלטון המקומי אינו מיוצג כאן מפריעה מאד.

אני רוצה להתייחס למרכיב אחד של כל מפעל החינוך המשלים, הוא מרכיב העובדים. אני מייחס לו חשיבות רבה. הוא הנושא את המפעל, ובגלל חשיבות המפעל יש להתייחס גם לרגישות של העובדים בעבודה זו. ליויתי את עבודתם זמן רב בכמה מקומות בארץ, ראיתי את מסירותם. רבים מהם עובדים בלילות שבת, בחגים. הם עושים רבות בקרב הנוער.

הבעיה התעוררה לפני שנת 1963. במרץ 1963 פורסם על-ידי משרד החינוך תקנון הקובע את תנאי עבודתם של עובדי החינוך המשלים. התקנון הזה שופר ב-1965. לאחר מכן מינה משרד החינוך ועדה שמתפקידה היה לערוך רביזיה באותו תקנון. בראשות הועדה עמד מפקח של החינוך המשלים במשרד החינוך, פר בוקר, והשתתפו בה נציגי משרד הפנים, נציגי משרד החינוך, נציגי ארגון העובדים בחינוך המשלים, וכחלק מהשיבות השתתפו גם נציגי מרכז השלטון המקומי, שפרשו מהועדה מאוחר יותר. זה פגם בהמשך עבודת הועדה, אבל היא המשיכה לפעול והכינה תקנון מושלם שהסדיר את בעיית שעות העבודה ותנאי העבודה של העובדים. הועדה קיימה 70 ישיבות במשך כ-18 חודשים.

משרד הפנים קיבל את התקנון. משרד החינוך לא הגיב עליו, ומרכז השלטון המקומי לא רצה לדון בו. מאז ועד היום נשאר המצב ללא בסיס. עובדי החינוך המשלים פועלים כמעט ללא בסיס אחיד, מקיף ומחייב את השלטון המקומי. הם עובדים לפי הוראות שהוציא משרד החינוך. כל ראש רשות מקומית יכול להתייחס אל התקנון או אל העובדים לפי ראות עיניו, לפי תפיסתו.

הדבר גרם להתרופפות המפעל. הוא גרם לחוסר התמדה בקרב העובדים. יש ביניהם תחלופה גדולה. יש חשש שהדבר ישפיע בסופו של דבר על המפעל כולו, ועלול חלילה למוטט אותו.

בדברי תשובתו של סגן שר החינוך הוא אמר שהוא מכיר בחומרת הבעיה. היא התייחס לכמה אספקטים של ההצעה שלי. לגבי האספקט של התביעות שיש להן משמעות פדגוגית, הוא אמר שהוא מוכן לשבת ולדון עליהן.

הוא התייחס לצד נוסף של התביעות. כאן אני רוצה לומר שאינני מזדהה במאה אחוז עם תביעות השכר של הארגון, אבל אינני נכנס לזה. אני מדבר בעיקר אל הצד הפדגוגי ועל התנאים שיכולים לאפשר את המשך העבודה במפעל. סגן שר החינוך הודיע במליאת הכנסת ב-15.7.70: "בשבוע הבא תקיימו פגישה בהשתתפות כל הגורמים שתדון בתביעות הלגיטימיות של ארגון מקצועי שנתמך על-ידי הסתדרות העובדים והסתדרות הפקידים. אינני יכול לומר מה יהיו תוצאות המשא ומתן הזה. המשא ומתן בהחלט עומד להתקיים. מנקודת ראות זו הייתי יכול לומר שאין מה לדון בנושא, אבל היות ואני מחשיב מאד את מערכת החינוך המשלים, והיות ואני יודע שבמסגרת זו אין כוח מחץ למאבק מקצועי... אני נכון להציע לכנסת שועדת החינוך תתייחס לסוגיית החינוך המשלים ולבעיית הכשרתו ומעמדו המקצועי של העובד עם הנוער. על זה שוב לתת את הדעת".

מאז שהעליתי את ההצעה לסדר היום לא היתה לי הזדמנות לדבר עם ארגון עובדי החינוך המשלים ועם משרד החינוך בעניין זה. לכן אני מציע שהדברים יימסרו כאן, האם התקיימה הפגישה שסגן השר דיבר עליה, והאם היתה התקדמות בסוגיה זו.

ב.צ. קשת: (א) מה הם הכישורים של עובדי החינוך המשלים? מדוע הם משתייכים לארגון הפקידים?

(ב) האם עובדים אלה הם עובדי הרשות המקומית מבחינה תקציבית ומבחינת ההשתייכות שלהם?

מ. בן-פורת: על השאלה הראשונה בעניין הכישורים לא אוכל להשיב כרגע.

לשאלה השנייה: כל עובדי החינוך המשלים הם עובדי הרשויות המקומיות.

ח. גרוסמן: לפי מה שידוע לי העובדים בחינוך המשלים אינם מתמידים בעבודתם זו. מה הסיבות לתחלופה הגדולה? מה אפשר לעשות כדי לתקן מצב זה?

מ. י. מיוחס: לענין התקציב - הסכום שחבר הכנסת בן-פורת הזכיר זוהי הקצבה הקשורה בבתי-נוער, וזה נכון. אבל יש בתקציב משרד החינוך והתרבות תקציב יותר גדול, של למעלה מ-6 מיליון לירות, ובו 400 אלף לירות לבתי תלמיד, 125 אלף לירות למפעלי חינוך משלים, 400 אלף לירות למפעל הקייטנות, וכן תקציב לתנועות הנוער.

המגעים שהיו לארגון עובדי החינוך המשלים עם משרד החינוך סוכמו במכתב של המנהל הכללי של המשרד לארגון, מ-16.8.70. במסמך הזה נקבע שהמדריכים שהועסקו בשכר לפי שעות אפקטיביות יקבלו את התוספת המגיעה להם לפי עיסקת החבילה. שנית, שמשרה מלאה של מדריכי חינוך משלים תתבסס על 30 שעות עבודה בשבוע, בדומה לעבודתם של מורים, בתוספת חשובה מאד, והיא שעבודתם אינה מתמצית ב-30 שעות אלה של עבודה ישירה כמוסד, בבית הנוער או בבית התלמיד, אלא יש עבודה נוספת הקשורה במגעים עם בית-הספר, עם הרשות המקומית, עם נותני העבודה. הכוונה היתה שזאת תהיה משרה מלאה, כדי שעובד החינוך המשלים לא יועסק בעבודה נוספת שתחבל במהות עבודתו.

באותו מסמך קבע המנהל הכללי שאם אמנם עבודתם של עובדי החינוך המשלים תתבסס על 30 שעות עבודה בשבוע, שהדבר יהיה שווה בכל הרשויות המקומיות. בעיריית תל-אביב למשל מקובל שעובדי החינוך המשלים עובדים 36 שעות בשבוע, אבל יש להם הקלות בחופשות. נאמר שאם גם עיריית תל-אביב תעבור ל-30 שעות בשבוע, לא יהיו ההקלות האלה, אלא החופשות יהיו לפי המקובל בתקנון של עובדי החינוך המשלים.

אלה עיקרי הדברים שהיו שנויים במחלוקת בדיונים בין הארגון לבין משרד החינוך. בדיונים אלה השתתף גם נציג מרכז השלטון המקומי.

היו עוד שתי בעיות. חברי הארגון דרשו להגדיל את החופשה השנתית מעל למקובל בתקנון משנת 1963. המשרד לא נענה לזה. החופשות הן קצרות מאלה המקובלות לגבי מורים. הסיבה לכך היא שמהות תפקידם של העובדים האלה היא לעסוק עם הילדים כשהם חופשיים ופנויים מלימודים. אז מדריך החינוך המשלים מופיע בשטח.

לעומת זאת היתה תביעה בנוגע לתוספת שכר בעד עבודה בשבתות. הדבר הזה קבוע בחוק שעות עבודה ומנוחה מ-1951. אמרו להם: לפי מה שמקובל בחוק הזה, מגיע גם לעובדי החינוך המשלים.

דרישה נוספת היתה לתוספת שכר של 25% עבור עבודה בערבאים. כי זאת לדעת: עובדי החינוך המשלים נדרשים לעבוד עד לשעות הערב המאוחרות במועדונים ובבתי נוער. זה עיקר עבודתם. הם שוענים שהדבר מחייב ומצדיק תוספת שכר. משרד החינוך ומרכז השלטון המקומי לא יכלו להיענות לזה, כי ראו בזה דבר הנוגד את עיסקת החבילה.

חבר הכנסת קשת שאל מה נדרש מעובדי החינוך המשלים. הכשרתו של עובד חינוך משלים דומה לזו של מורה. שכרו של מדריך מוסמך שזה לשכרו של מורה מוסמך. כיון שכך, הכשרתו מתבססת על הכשרת מורה. יש לנו אפיקים שונים בהכשרת המדריכים. אחד מהם הוא בבית-המדרש למורים. בבית-המדרש למורים ניתנת הכשרה מיוחדת לאדם שעתידי להיות מורה ומכשיר עצמו גם לפעולה בקרב נוער. אותו אדם מסיים את לימודיו כמורה מוסמך וכמדריך נוער מוסמך. ישנו אפיק נוסף: המחלקה לנוער פתחה מכונים להכשרת מדריכים, מתוך מגמה שהרמה במכונים אלה לא תהיה פחותה מהרמה המקובלת להכשרת מורים. כי הכשרה שונה מצדקה שכר שווה. ואמנם במכונים אלה ביססנו את ההכשרה הניתנת למדריכים על 2,100 שעות בשנה, כפי שמבוססת תכנית הלימודים בבתי-המדרש למורים. אבל זה מסלול של הכשרת האדם להדרכת נוער, ואין הוא חייב באותו זמן להיות גם מורה. אבל מקובל שמדריכים מוסמכים שעובדים בהדרכה ומעוניינים לעבור לעבודת הוראה, חייבים בבחינות מסויימות, והדבר ניתן. כלומר המעבר ממסלול אחד לשני הוא אפשרי, כמו שפתוחה הדרך ההפוכה, כשמורים אומרים לפעמים: איננו רוצים לעסוק בעבודת הוראה בכיתה, אנחנו רוצים לצאת למרחב, לפעולה חינוכית רחבה יותר, ולעסוק בהדרכת נוער. אנחנו מקבלים אותם. גם אז הם נדרשים לעבור הכשרה מיוחדת כדי להתאימם לעבודה עם נוער.

הקורסים במכונים השונים הם קורסים שנתיים. יש לנו מכוני להכשרת מדריכים בחיפה, בבית-רוטנברג; יש מכוני בתל-אביב, בירושלים, בבאר-שבע, ליד בית-המדרש להכשרת מורים. בסך הכל יש לנו כ-5-6 מכונים להכשרת מדריכים.

בכוני שיש תחלופה גדולה בעבודת ההדרכה. כמה סיבות לדבר. קודם כל יש סיבה אובייקטיבית: עבודת ההדרכה היא עבודה קשה, היא גם דורשת שעות בלתי רגילות, עבודה בחגים. זה מנתק את העובד מהבית ופחיי משפחה רגילים. ואדם שרוצה להתמסר לעניין זה ולהצליח בעבודה, באמת חייב להקדיש עצמו לזה בכל מאודו.

הסיבה השניה קשורה במידה מסוימת בייצובם של תנאי העבודה של המדריכים ותנאי השכר שלהם. על כך ידבר מר ישראלי, שהוא הממונה על התחום הזה במשרד החינוך.

ש. לויין: מה פירוש הדבר שהכשרת המדריכים מעוגנת בהכשרת המורים?

הייתי מבקש לדעת מה מספר המדריכים העובדים בחינוך המשלים, בכמה מרכזים, בכמה חוגים הם עובדים?

ב.צ. קשת: האם כל 4,200 או 4,500 העובדים בחינוך המשלים עומדים בכישורים אלה שעליהם שמענו?

האם יש גם מורים שעוסקים בעבודה זו במסגרת החינוך המשלים, ומה מספרם?

מר א. ישראלי: אני רוצה למסור אינפורמציה כללית על מספרם של עובדי החינוך המשלים וההתפלגות שלהם לקטיגוריות השונות.

בשנת תשל"ה היו 3,381 מדריכים, מהם 1,914 גברים, שהם 56.6%, ו-1,476 נשים. מספרים אלה מלמדים שבחינוך המשלים יש אחוז גדול יותר, משמעותי מאד, של גברים. בחינוך היסודי המצב הוא ש-75% הן נשים ו-25% גברים; בחינוך העל-יסודי זה מתחלק בערך 50%-50%.

3,381 המדריכים מתחלקים כך: 274 בלבד עובדים במשרה מלאה, כלומר 8.1%. 309 מדריכים עובדים עד שני-שליש משרה, הם מהווים 9.1%. 656 מדריכים, כלומר 19.4%, עובדים עד חצי משרה. עד שליש משרה, וזה החלק הגדול של המדריכים, - 2,142, שהם 63.4%.

בשאלה פה שאלה בקשר להשכלה ולכישורים של מדריכים אלה. מתוך המספר הכללי של המדריכים של 182 מדריכים שהם אקדמאים. כלומר האחוז כאן פחות או יותר שווה לאחוז האקדמאים בחינוך היסודי. 293 הם סטודנטים; 1,004 הם בוגרים סמינרים למורים וגננות או מדריכים; 385 הם בוגרי מכונים או בתי-מדרש למדריכים; 761 מהם בוגרי יב' כיתות; 412 בוגרי יא' כיתות; 364 בעלי השכלה אחרת.

הסטטיסטיקה הזאת נערכה בקיץ תשל"ה.

מ. בן-פורת: הסטטיסטיקה שסגן השר מסר היתה שיש כ-4,100 מדריכים, ובזמנו הוא מסר ש-2,200 מתוכם עובדים בחצי משרה, 50% עובדים במשרות מלאות. זה היה ביולי.

מר א. ישראלי: באשר לשכר - מדריכי הנוער זכו ומלאכתם נעשתה על-ידי אחרים. המדריכים יקבלו עכשיו

תוספות שכר ניכרות כפי שיקבלו כלל המורים. כתוצאה מהענקת דרגה ד' מהגורמים למורה מ.א. מתחיל, יקבלו המורים, וכן המדריכים, תוספת שכר של כ-21%-22%. כתוצאה מהחלת הותק של האקדמאים עליהם הם יקבלו עוד כ-3%. כתוצאה מעיסוק החבילה לשנת 1971 הם יקבלו עוד 2%. כתוצאה מתוספת ה' וק' ב-1971 הם יקבלו בממוצע עוד כ-3%. ובכך, תוספת השכר מסתכמת בכ-30%. זו הטבה ניכרת מאד. אם נוסיף לכך את 4% שניתנו כתוספת לעיסוק החבילה בשנת 1970, ועוד 3% בממוצע כתוספת יוקר לשנת 1970 - הרי שכרם של המדריכים, כשכר המורים, יעלה בתקופה הקצרה הזאת של 1970/71 בכ-37%.

אשר לחופשות - החופשות של המדריכים אינן כמו אלו של הפקידים. הפקידים מקבלים עד מכסימום של 26 יום בשנה; המדריכים מקבלים 47 יום בשנה, כלומר יש תוספת של 21 יום לעומת הפקידים.

מר מ. לוי: הם אינם מקבלים 47 יום בשנה.

מר א. ישראלי: החופשה השנתית היא 30 יום; בראש השנה מקבלים 3 ימים; ביום הכיפורים - 2 ימים;

בסוכות - 4 ימים...

גב' סגל: זה לא כך.

מר א. ישראלי:
 אם ניקח את סעיף 15 של התקנון, ברור לי שזה 47 ימי חופשה. אך אני מוכן לברר זאת, לא כאן ולא עכשיו. מה שאני אומר מבוסס על בחיקה. יש לפני לוח מפורט של כל ימי החופשה, מחוץ לימים שהם ימי חופש לכולם.

התקנון לא אושר על-ידי משרד החינוך והתרבות, משום שהמעביד הראשי, שהוא מרכז השלטון המקומי, פרש מהועדה שהכינה אותו. הוא פרש מהועדה משום שלדעתו התקנון הזה מכניס אותו להוצאות כספיות ניכרות שאין הוא יכול לעמוד בהן. התקנון קובע נורמות שונות, בדבר ציוד וכו'. הנורמות האלה מתבטאות בכסף, ויכול להיות שהן תעלינה הרבה מיליונים. צריך לבדוק אם זה בדיוק הזמן שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו לכפות על השלטון המקומי להסכים לתקנון מסוג זה.

במגעים שהיו לנו עם הסתדרות הפקידים, עם מר לוי, הסכמנו לדון על פי בקשתו בשני פרקים של התקנון ולנסות לפרסם אותם, בתנאי שההוצאה הכספית לא תהיה גדולה. פרק אחד מדבר בקביעת הכישרים של העובדים; השני מדבר על המסגרות של מפעלי החינוך המשלים. בהסכמה ובתיאום עם מר לוי סיכמנו שנשפיל בזה אחרי שנגמור את המערכה הגדולה שהיתה קשורה בשכר עובדי החוראה, בכללם עובדי החינוך המשלים. היום נדמה לי שמר לוי יכול להגיד למדריכים: שכרם יעלה באחוזים ניכרים, ולא צריך לחפש סעיפים וסעיפי סעיפים אחרים שיתנו פה ושם אי-אלו הקלות.

מ. בן-פורת:
 השאלה היא אם השלטון המקומי יכיר בהעלאות אלה.

מר א. ישראלי:
 אנחנו נשב יחד עם אנשי מרכז השלטון המקומי. אני מניח שהם לא יתכחשו להצמדת שכר המדריכים לשכר המורים.

שבלאות השכר של המדריכים מבוססות על שכר המורים. לא יכול להיות שטבלת השכר של המדריכים תהיה שונה מזו של המורים.

מר י. מיוחס:
 יש מספר ניכר של מורים שעובדים בחינוך המשלים כעבודה נוספת. הדבר הזה חל בעיקר בבתי תלמיד הצמודים לבתי-ספר. אלה פעולות של חינוך משלים בשעות אחר הצהריים, ואנחנו מעודדים מאד מורים שיעסקו בכך, אם כי לא באופן בלעדי. אנו מעוניינים להעסיק גם מדריכי נוער כדי לגוון את הפעולה החברתית. אנחנו רוצים שהתלמידים ייפגשו גם עם סיפוס אחר של עובדי חינוך, של עובדי נוער.

יש מורים רבים שעוסקים גם בהדרכה בבתי נוער כעבודה נוספת. המספר המדויק איננו בידי, אבל אני מוכן לבדוק זאת. אני חושב שמספרם נע בין 500 ל-800. בקשר לתמורה שהם מקבלים בעד עבודה נוספת זו הם צמודים לתנאים הקובעים את השכר בחינוך המשלים. אבל באופן יסודי הם שייכים לארגון שלהם.

יו"ר ועדת העבודה של מרכז השלטון המקומי, מר צחר, הודיע ב-12.10.70 לארגון עובדי החינוך המשלים, שהתקנון להעסקת מדריכים שפרסם משרד החינוך בחודש מרץ 1963 ובדצמבר 1966 מחייב את מרכזי השלטון המקומי. בתקנון הזה נאמר ששכרם של מדריכים מעוגן בשכרם של המורים. לכן יש להניח שכל שינוי שחל בשכרו של מורה, באופן אוטומטי חייב להתקבל על דעת מרכז השלטון המקומי. מר צחר גם ביקש ממר לוי שאם יש רשויות מקומיות שאינן נוהגות לפי זה, שיודיע לו על כך והוא ישפיל בדבר.

נשאלה שאלה מדוע ארגון עובדי החינוך המשלים צמוד לארגון הפקידים ולא להסתדרות המורים. ידוע לי שארגון עובדי החינוך המשלים פנה למרכז המורים וביקש להסתנף לארגון זה. לדעתי הדבר הגיוני וצודק, כי אני רואה את עבודתם של עובדי החינוך המשלים כעבודה חינוכית. אבל מסיבות הידועות למרכז המורים, לא מצא מרכז המורים אפשרות להיענות לכך. הארגון רצה להיות קשור לארגון מקצועי, ולכן הסתדרות הפקידים קיבלה אותם.

מנהל לשכת נוער ברשות מקומית שמטפלת בענייני נוער, שכרו מבוסס על דירוג מקצועי של עובדי הוראה ולא על דירוג של פקידים. בשיחה שהיתה לנו עם אנשי משרד הפנים הסברנו את מהות תפקידיו של מנהל לשכת נוער מקומי, שהם בעיקרם חינוכיים. אני שמח לציין שמשרד הפנים הכיר בצידוק הטיעון הזה ונענה לבקשתנו ודירג את העובדים בהתאם לדירוג של עובדי הוראה.

מר מ. לוי:
 לרוע מזלם עובדי החינוך המשלים מאורגנים במסגרת הסתדרות הפקידים. אני אומר לרוע מזלם, כי להסתדרות המורים יש יותר כוח מחץ, כפי שציין סגן שר החינוך בדברי תשובתו בכנסת. משום מה להדרכת נוער אין כוח מחץ, והדבר בולט בכל היחסים עם משרד החינוך ומרכז השלטון המקומי.

בשנת 1963 הבינה מחלקת הנוער של משרד החינוך שיש לקבוע דפוסים קבועים בקשר לתנאי עבודתם של עובדי החינוך המשלים. ובתקנון משנת 1963 כתוב כאקסיומה ששכר עובדי החינוך המשלים צמוד לשכר המורים על כל סוגיהם. כלומר מה שמקבלים מורים, חל באופן אוטומטי על מדריכים. יש לכך גם הסבר, שמקצוע זה נתקבל בעולם ההדרכה כמקצוע וכו'.

לפי התקנון המיכסה השבועית של עובד הדרכה היא 30 שעות. אולם למעשה זה לא כך, אלא תנאי העבודה הם כמו של פקידים ברשויות מקומיות. כעבור שלוש שנים הבינה מחלקת הנוער שבמשרד החינוך שהיא פוגעת כאן במדריכים ובמפעל עצמו. ביוזמת מחלקת הנוער מינה המנהל הכללי של משרד החינוך בשנת 1966 ועדה בין-משרדית, שתפקידה המוגדר היה לערוך רביזיה בתקנון העבודה, בתנאי העבודה של העובדים בחינוך המשלים. בוועדה זו ישבו נציגי משרד הפנים, מרכז השלטון המקומי והעובדים. הועדה סיימה את עבודתה כעבור 18 חודש. אך כאן קרה דבר במשרד החינוך: הוא לא רצה לדעת ולשמוע יותר על התקנון הזה. בראש הועדה עמד איש משרד החינוך, המפקח הארצי על החינוך המשלים. פניות אל מנהל מחלקת הנוער נשארו ללא מענה.

אני רוצה לציין שאין תביעות שכר. בתקנון מעולם לא דיברו על שכר, כי נתקבל ששכר המדריך הוא כשכרו של מורה. דובר על תנאי עבודה, שתנאי העבודה של המדריך לא יהיו כמו אלה של פקיד. מר מיוחס ציין כאן שזאת עבודה קשה, ומכאן נובעת גם הנשירה והתחלופה הרבה. יש כאן קיפוח כלפי המדריכים.

היחס של משרד החינוך לא מובן לנו עדי היום הזה. לא הגענו לשום הסדר. התקנון החדש שעליו עבדו במשך שנה וחצי, הלך לסל. התביעות שהצגנו ב-1970 בקשר לתנאי עבודה לא פגעו בעיסוק החבילה. מרכז הסתדרות הפקידים הודיע שהוא תומך בתביעות, ושאינו רואה בהן סטייה מעיסוק החבילה.

בכנסנו למשא ומתן אחרי איום. לעובדים אלה אין כוח לשבות. בקושי היה כוח לנתק את היחסים עם משרד החינוך. במשך שנתיים משרד החינוך לא היה מוכן לשבת ולהתדיין אתנו על התקנון. כעבור שנתיים מצאו המדריכים שיש להם כוח לנתק את המגע עם משרד החינוך. אז בא משרד החינוך והציע שנשב ונדון.

היום אין מקום לומר שיש פה סטייה מהמדיניות הכלכלית. הבקשה היא לעוד שבעה ימי חופש בשנה, או תמורה עבור עבודה בערב.

אשר לפרישת מרכז השלטון המקומי מהוועדה - מרכז השלטון המקומי התנגד להצמדת השכר לזה של המורים. במכתב פרישתו של מר צחר מ-1.2.68 אל מר שריד, מנכ"ל משרד החינוך, הוא כותב: הסתייגתי בשם מרכז השלטון המקומי ממבנה השכר. ועדת העבודה הצטרפה לדעתי... מר שריד לא קיבל את הגישה הזאת וכתב להם בתשובה לשוב לוועדה. מרכז השלטון המקומי רצה לחסוך כסף.

אני רוצה לומר שהרשויות המקומיות אינן משלמות לפי התנאים שנקבעו. משרד הפנים הבין את הבעיה ואישר את התקנון מיד. הממשלה, באמצעות משרד הפנים, מזרימה כספים לרשויות המקומיות. אולם נוצר כאן מצב מוזר, מצד אחד יוזמים הקמת ועדה שתטפל בשיפור התנאים, ומצד שני, לאחר שגמרו את העבודה, מרכז השלטון המקומי ומשרד החינוך אינם רוצים לשמוע על כך.

אני רוצה להתייחס למהלך המשא ומתן. אם לעובדים היה כוח, הם היו קודם כל שובתים על היחס, לפני שהיו שובתים על העניין של שבעה ימי חופש נוספים. על-ידי לחץ של המנכ"ל הקודם אמרנו: העובדים מוכנים לוותר על התקנון בשלב זה. אמנם יש בתקנון שלושה אלמנטים חשובים: האלמנט של תנאי העבודה חשוב לעובדים, אבל הם מחשיבים יותר את שני האלמנטים האחרים, והם עניין התקן ועניינים פדגוגיים ארגוניים. כשסגן שר החינוך דיבר בכנסת הוא אמר שעניין השכר ותנאי העבודה הוא עניין למשא ומתן מקצועי; כאשר המורים יקבלו תוספת שכר, יקבלו גם עובדי החינוך המשלים. לגבי הנושאים הפדגוגיים בתקנון החדש - הוא אמר שהמשרד מוכן לאשר אותם. עד היום הזה לא אושר דבר, לא היה בזה שום שיפול. לאחרונה אומרים לנו: הבה נבדוק את הדברים האלה. לעומת זאת אמר לנו המנהל הכללי הקודם של המשרד: אין זה עניינכם לדבר על דברים פדגוגיים וארגוניים.

אנחנו נאלצנו להוציא כמה סעיפים מהתקנון, ואמרנו שעליהם נעמוד. ביקשנו כמה ימי חופש נוספים, במקום 30 יום - 37 ימים. שנית, ביקשנו עוד כמה ימי חופש בחגים, לא כמו מורים, אבל אנחנו רוצים קצת להתקרב למורים. במקום שיש היום 14 יום, אנחנו מבקשים עוד 12 ימי חופש בחגים.

המדריכים דרשו עוד דבר: תוספת של אחוזים מסויימים עבור עבודה בשעות הערב, בין 7.30 ו-10. אפילו מדריך שעובד שליש משרה, כלומר 10 שעות בשבוע, נעדר מביתו חמשה ערבים בשבוע. וכך המדריכים ביקשו פיצוי כלשהו עבור עבודה זו. מספר המדריכים שעובדים עד שעה 10 בלילה אינו כה גדול, ולפי חישוב שעשינו הדבר יתבטא בסכום לא גדול. אבל חשוב העקרון. העבודה היא קשה, עובדים בשבתות ובחגים, ללא תשלום, כי הרשויות המקומיות הפרו את החוק ולא שילמו בעד עבודה בשבת. שתיים מהרשויות הגדולות ביותר במדינה, בערים הגדולות ביותר, אפילו לא היו מוכנות לשלם 4% תוספת יוקר לפי עיסקת החבילה, או 4% תוספת שכר למדריכים בחינוך המשלים. השאלה היא מדוע, מה היה זה למדריכים, לנוער. באותו זמן מנכים ממשכורתם 4% חסכון חובה, כי זה מתחייב לפי החוק.

המפקחים מטעם משרד החינוך עושים כמיטב יכולתם לשפר את המצב. עכשיו אנחנו עושים זאת יחד. נקוה שהדברים יתוקנו.

התביעות של העובדים בעניין עומדות, ללא כל סטייה. אנחנו דורשים לאשר את התקנון שעובד על-ידי ועדה מוסמכת. כאלטרנטיבה אנחנו מוכנים להתרכז בשלושה הסעיפים שהזכרתי. אנחנו מבקשים שינוהל אתנו משא ומתן, להנהיג תקן וכו', כדי שהבעיות האלה יבואו על פתרון.

גב' סגל:

כחברת ועדת התקנון אני רוצה להגיד כמה מלים. התביעות שלנו הן דו-סטריות. איננו רוצים רק לבוא בתביעות; אנחנו רוצים שגם יתבעו מהמדריכים. זו גם היתה גישתי בשיחה עם המנהל הכללי הקודם, שרצה שנתרכז רק בעניין תנאי העבודה. החלק השני של התקנון מדבר על מה שנדרש מהמדריך, על הכישרונות הנדרשים. שידרשו, אבל שישלמו בעד זה. אדם צריך לדעת שאם הוא לומד באוניברסיטה חינוך משלים, גומר וחוזר לעבודה, והוא נדרש לעבוד בלילות, בחופשות, בזמן שהמורה חופשי - שלפחות תהיה לו תמורה.

אני עוסקת בחינוך משלים כבר שנים רבות. אינני מוכנה לדבר רק על תנאי עבודה. אני חושבת שהמדריכים צריכים לראות את העבודה הזאת כאתגר, כמשימה, אבל לא בהתנדבות. גם סגן השר אמר שאי אפשר לבנות את הדבר על התנדבות, צריך לשלם לאנשים. וחשוב שהסדר יהיה כולל, שיחול על אור-יהודה כמו על חולון, על זכרון-יעקב כמו על תל-אביב. סוף סוף יש שכר עבור מאמץ, השכלה, הכנה, שיול שבת, עבודה בלילה. אדם עובד צריך לקבל את שכרו, לא בחסד ולא לפי רצונו הטוב של יושב-ראש המועצה המקומית. עד היום ישנן רשויות מקומיות שהדברים האלה כלל אינם מוסדרים בהן. משרד החינוך איננו משתתף בתקציב במידה כזאת שהוא יכול להטיל כאן את כל כובד משקלו. חלק גדול מהעובדים עובדים כבר שנים רבות, אך אינם מקבלים קביעות, כי בכל פעם מפטרים אותם. משרד הפנים לא אישר תקנים חדשים. אנשים עובדים חצאי משרה, אינם מקבלים קביעות, אינם מקבלים תנאים סוציאליים, אין להם קופת תגמולים. אם מורה עובדת כמדריכה ורוצה כעבור זמן לחזור להוראה, אין מחשיבים לה את תקופת עבודתה בחינוך המשלים. כלומר אין הכרה בסקטור זה כדבר יסודי וחשוב בחינוך הנוער במדינה. ועל כך אנו מדברים.

מר י. גיל:
דומני שבמידה ויחול שינוי בגישה ובעמדה של כל אלה שיש להם מה לומר על נושא עבודת הנוער כפרופסיה, הדברים ייראו שונים לגמרי. היום יותר ויותר אנשים רואים בעבודה עם נוער ובהזדקת נוער מקצוע, ולא דבר צודדי, שולי. כדי להתמודד עם בעיות, עם קבוצות כמו "הפנתרים השחורים", לא ייתכן יותר להשאיר את הדבר בידי פדריכים חובבים, לא מקצועיים. חייבים לתת את הדעת על הכשרת האנשים לתפקידם. תהליך ההכשרה הוא פונקציה של הדרישות בשוק והאפשרות להיקלט בו. העדר המוסדיות בעבודת הדרכת הנוער הוא אחת הסיבות לנשירה.

אני יכול למשל להצביע על כך שבירושלים יש בחמש השנים האחרונות תהליך של התייצבות מבחינת העובדים. עיריית ירושלים קיבלה על עצמה להגדיל את התקן מ-20 ל-90 במשך חמש שנים, והדבר התבטא מיד ביציבותם של אנשים בעבודת ההדרכה, למרות שהיא קשה ומכבידה.

אילו כולם היו משתכנעים שבעיית הדרכת הנוער היא היום המפתח לפתרון בעיות חברתיות שונות ותהליכים המתחוללים בנפשו של הנוער הצעיר בכל העולם, ומתחילים קצת להדביק גם אותנו - כי אז הלבבות היו נפתחים, וגם גישת משרד החינוך בשאלות תקציב והקצאת משאבים לנושא עבודת הנוער הייתה משתנה. כי לא ייתכן שהרשויות המקומיות ירימו את כל המשא הזה בעצמן, כאשר משרד החינוך מקציב לנושא זה רק 6 מיליון לירות לשנה, וזה כולל גם תנועות נוער ועוד. זו אחת הבעיות היסודיות של כל העניין הזה. הרשויות המקומיות צריכות לפתור בעיות של ביצוע חוק חינוך חובה, סעד ועוד. וכאשר יש צורך בקיצוצים - מקצצים בסעיף הזה.

התוצאה של כל זה היא העדר התייחסות רצינית מצד האנשים שבאים לעבוד בהדרכה. משום כך אנחנו רואים שרק 274 איש עובדים במקצוע זה במשרה מלאה. אין משרות תקניות. יש לעבודה אופי זמני, מפטרים עובדים אחרי תשעה חודשי עבודה כדי לא לתת להם קביעות וכדי לא לשלם פיצויים. הדברים האלה משפיעים במידה רבה על כל הגישה לעבודה.

בשנת 1960 ערך ראש הממשלה דאז, מר בן-גוריון, סיור באחת השכונות הפרובלמטיות בירושלים. הוא הזדעזע למראה עיניו. זו הייתה שכונת מוסדרה. מה קרה שם בנושא הנוער? הוקמה ועדה בראשותו של ד"ר חיים אדלר, ובה השתתפו מר סיוחס, מר קוברסקי ואחרים. עקבנו אחרי הדברים וניסינו ללמוד את התופעות של ההתנהגות בשכונה הזאת. בשנת 1960 - 80% מעברייני ירושלים באו מהשכונה הזאת. חלק מחברי קבוצת הפנתרים השחורים שעכשיו שומעים עליהם די הרבה, הם מבין אותם צעירים, שהיו אז בני 10-11, ועכשיו הגיעו למצב של התדרדרות חברתית. אחת ההמלצות של אותה ועדה הייתה להקים במקום בית נוער, אשר יפעל עם נערים בגילאים 14 ומעלה, כפתרון לבעיות החברתיות של הנערים. אם תיערך היום בדיקת מעקב כדי לראות מה קרה בשכונה זו במשך התקופה שבה פועל שם בית הנוער, יתברר שבשכונה זו עבריינות הנוער פחתה עד למינימום. לעומת זאת היא עלתה אצל הילדים הקטנים, שהבעיות המשפחתיות, בעיות של התפוררות המשפחה, נותנות את אותותיהן על דרך התנהגותם. אבל בקרב הנוער הבוגר של שכונה זו אנחנו יכולים לומר שהתהליך של חמש השנים האחרונות ריפא הרבה מאד.

יש לתת את הדעת על כל הדברים האלה. בעיות השכר ימצאו את פתרונן ברגע שיכירו בצורך שבקיום המקצוע הזה. הארגון נתן את דעתו על שני הסעיפים, א' וב', המדברים על תקן ומסגרת של עבודה ודרישות מקצועיות של העובד בחינוך המשלים, לא פחות מאשר לענין של תנאי עבודה.

דבר אחד ברור: חייב לבוא שינוי יסודי בגישה לנושא הדרכת הנוער. השאלה היא כיצד ניתן להביא לשינוי רציני זה.

היו"ר א. רוזיאל-גאור:
נמשיך בדיון בנושא החשוב הזה בישיבה הבאה, שתקיים ביום ד' בשבוע הבא.